

รูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อประชาสัมพันธ์
ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม
A Model of Buddhist Communication for Public Relations
By Radio in Mahasarakham Province

วราเวช ศิริประเสริฐศรี
ผศ.ดร.สุวิมล กิจธัญญา, วิ., ดร., ผศ.ดร.สุวิมล กองปั้น

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม ๒) เพื่อศึกษาการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธและพุทธวิธีการสื่อสาร และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธในการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม เป็นกรณีศึกษา ซึ่งศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาและข้อมูลจากสถานีวิทยุในจังหวัดมหาสารคาม ๔ แห่ง มีกลุ่มพระสงฆ์ ข้าราชการ ชาวบ้าน นักเรียนนักศึกษาและกลุ่มเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคามนั้น เกิดจากโฆษกนักจัดรายการวิทยุ (Radio Broadcasters) บางคนหรือบางสถานี ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการสื่อสารประชาสัมพันธ์และขาดประสบการณ์ ไม่มีทักษะความชำนาญในการจัดรายการวิทยุ สภาพปัญหา คือ (๑) การโฆษณาเกินความเป็นจริง (๒) การใช้คำพูดที่อาจสร้างความแตกแยก (๓) การใช้คำพูด ไม่สุภาพ (๔) การใช้คำพูดที่ไม่มีกรอบ รูปแบบรายการไม่มีเนื้อหาสาระและการใช้คำพูดที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน เป็นนิมิตวาจาหรือวจีทุจริต คือ (๑) พูดโกหกหลอกลวง (๒) พูดทำลายความสามัคคี (๓) พูดคำหยาบ (๔) พูดเพื่อจ้องร้ายสาระ จึงทำให้การสื่อสารนั้นมีปัญหาไม่สมบูรณ์และขาดประสิทธิภาพในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุ

หลักการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธ และพุทธวิธีการสื่อสาร คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและวิธีการสื่อสารของพระพุทธเจ้า มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินรายการวิทยุ ซึ่งในการดำเนิน

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ที่ปรึกษา

รายการวิทยุ นั้น ต้องมีหลักสัมมาวาจา ๕ ประการ คือ (๑) พูดคำจริง (๒) พูดคำอ่อนหวาน (๓) พูดคำประกอบด้วยประโยชน์ (๔) พูดด้วยเมตตาจิต (๕) พูดถูกกาลเวลาเมื่อมีหลักสัมมาวาจา ๕ ประการนี้จะทำให้ไม่เกิดปัญหา ๔ ประการ คือ (๑) ไม่โฆษณาเกินความเป็นจริง (๒) ไม่ใช่คำพูดที่สร้างความแตกแยก (๓) ใช้คำพูดสุภาพนุ่มนวล ไม่หยาบคาย (๔) ไม่ใช่คำพูดไร้สาระและไม่ใช้คำพูดที่ผิดอักษรพยัญชนะตามหลักพุทธวิธีการสื่อสาร

ส่วนรูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธนั้น เป็นรูปแบบโฆษณากฎหมายแนวพุทธที่พึงประสงค์ รูปแบบรายการวิทยุแนวพุทธที่พึงประสงค์ รูปแบบผู้ฟังรายการวิทยุแนวพุทธที่พึงประสงค์ และรูปแบบลักษณะการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เป็นสัมมาวาจา ซึ่งสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับโฆษณากฎหมาย ก็จะทำให้การสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคามมีความสมบูรณ์และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ทำให้ประชาชนมีความศรัทธาเชื่อถือต่อโฆษณากฎหมาย และสามารถนำไปเป็นรูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์สืบไป

คำสำคัญ: รูปแบบ, การสื่อสารเชิงพุทธ, สถานีวิทยุกระจายเสียง

Abstract

Three main purposes of this research were 1) to study problematic conditions of public relations in Mahasarakham province, 2) to study a principle of Buddhist public relations and Buddhist approaches of communication, and 3) to present a model of Buddhist communication for public relations by radio in Mahasarakham province. This was a qualitative research in a way that all data were collected from Tipitaka, Buddhist academic paper and 9 radio stations in Mahasarakham province: monks, the governmental officials, villagers, students and the youths.

A result of this research was found that: the problematic conditions of communication through radio in Mahasarakham came from some radio broadcasters in some radio station without understanding the principles of public relations and experience. Here, the problematic conditions were (1) exaggerated advertisement, (2) words causing the conflict, (3) impolite words, and (4) unconventional words. Their report had no content and the misuse of words. There was wrong speech or Vaciducarita: (1) lying, (2) speech for destroying harmony, (3) hash words, and (4) chimerical words. All of these factors made communication incomplete without efficiency.

The communication for the Buddhist public relations and the Buddhist approach was to use the Buddhist principles and the Buddha's communication approach applied to the radio programme. In the management of such radio program, the radio broadcasters had to follow five components of Right Speech were (1) true speech, (2) sweet and polite words, (3) useful words, (4) speaking with kindness, (5) speaking in proper time. When the radio broadcasters followed those principles, they were free from these problems: (1) exaggerated advertisement, (2) speech to destroy harmony, (3) polite words without vulgar language, (4) useless speech and misuse of language.

Keywords: A Model, Buddhist Communication, Radio station

๑. บทนำ

การอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ จะปฏิเสธ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปไม่ได้ เพราะหลักการ สื่อสารที่ดี หลักการประชาสัมพันธ์ที่ดี มีความสัมพันธ์กัน แยกกันไม่ออกเปรียบเสมือนคนๆ เดียวกัน เพราะเรื่องการสื่อสารเป็นเรื่องของการ ประชาสัมพันธ์ ซึ่งติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นกฎ พื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ ที่สร้างความเข้าใจใน หมู่มนุษย์ด้วยกัน ตลอดจนมีความสำคัญในการ ดำรงอยู่ของทุกชีวิต หากได้ศึกษาเรียนรู้ในหลัก แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่เป็น ทั้งศาสตร์และศิลป์แล้ว จะทำให้การดำเนินชีวิตก็ ดี กิจกรรมงานที่ดี เป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถ แก้ไขปัญหาอุปสรรคได้ อีกทั้งทำให้เกิดความเข้าใจ กัน รักกัน สามัคคีกันและบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การสื่อสารประชาสัมพันธ์จะมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จได้นั้น นักประชาสัมพันธ์ จะต้อง มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความ

ชำนาญ ตลอดถึงจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของนัก ประชาสัมพันธ์เพราะในปัจจุบันนี้ การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อน ฐานข้อมูลที่ คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทำให้การสื่อสาร นั้นมีปัญหาไม่ถูกต้องชอบธรรม

ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้ ทรงตรัสไว้ซึ่งหลักสัมมาวาจา หลังจากที่พระ พระองค์ได้ตรัสรู้ธรรมอันประเสริฐแล้ว ทรงเผยแผ่ พระธรรมคำสอนตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษาไป ทั่วชมพูทวีป ทรงมีพระประสงค์ให้เหล่าเวไนยสัตว์ ทั้งหลายได้พ้นทุกข์ เนื่องจากพระองค์ทรงสื่อสาร ให้ทราบแต่แรกของการประกาศพระศาสนาแล้ว ว่า “เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก”^๑ ทั้งนี้ เพราะพระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาว โลก และพระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในประเทศ อินเดียเมื่อ ๒๕๐๐ กว่าปีที่ผ่านมา ท่ามกลางลัทธิ ต่างๆและศาสนาพราหมณ์ที่มีคนนับถือมากใน ขณะนั้น การประกาศพระพุทธศาสนาของ

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๕๐.

พระพุทธองค์เป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องใช้หลักสัมมาวาจาในการสื่อสารประชาสัมพันธ์หลักธรรมคำสอนของพระองค์ คือ สัมมาวาจาเป็นคำพูดหรือถ้อยคำที่ให้ผลดีทั้งคำพูด เรื่องที่พูด และคนที่พูดโดยอาศัยหลักการนี้ จึงมีคนหันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากในครั้งพุทธกาล และด้วยการสื่อสารประชาสัมพันธ์ตามหลักสัมมาวาจาตัวเอง จึงทำให้สังคมอินเดียเกิดการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลง เป็นการหักล้างแนวความคิดและความเชื่อแบบดั้งเดิมของศาสนาพราหมณ์ โดยใช้หลักธรรมในอริยมรรคมีองค์ ๘ คือ สัมมาวาจา ที่เป็นวาจาดี วาจาชอบ และเป็นวาจาสุภาสิต ซึ่งมีองค์ประกอบ ๕ ประการ^๖ คือ ๑) ต้องเป็นวาจาจริง ๒) ต้องเป็นวาจาสุภาพ ๓) พูดแล้วมีประโยชน์ ๔) พูดด้วยจิตที่มีเมตตา ๕) พูดได้ถูกกาลเทศะด้วยการใช้หลักสัมมาวาจา นี้ พระองค์จึงเป็นต้นแบบของการสื่อสารตลอดพระชนม์ชีพ จึงทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญในอินเดีย และเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล รวมไปถึงสังคมส่วนรวมอีกด้วย

หลังจากพระพุทธองค์ได้ทรงปรินิพพานแล้วต่อมาพระเจ้าอโศกมหาราชซึ่งเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองและทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังที่ต่างๆ มากที่สุดในประวัติศาสตร์ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๖๙ ทรงสร้างพระstupaเจดีย์จำนวน

๘๔,๐๐๐ องค์ เท่ากับพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาจำนวน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์^๗ นับได้ว่าเป็นการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระพุทธศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ จนทำให้พระพุทธศาสนานั้นเป็นที่รู้จักและแพร่หลายทั่วมหานครนอกจากนี้พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งสมณทูตทั้ง ๙ สาย ไปสื่อสารประชาสัมพันธ์พระพุทธศาสนาเพื่อนำพระธรรมคำสอนไปประดิษฐานในประเทศต่างๆ ยิ่งทำให้พระพุทธศาสนานั้นขจรไปทุกที่ และมีผู้ศรัทธา นับถือพระพุทธศาสนาทั่วโลกจนตราถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้เข้ามาประดิษฐานในประเทศไทยเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แต่การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ยังมีปัญหาอีกมากในสังคม โดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน หรือที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ มีการสื่อสารสัมพันธ์กันด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยมากมาย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น

ในการสื่อสารทางสถานีวิทยุก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์วิทยุกระจายเสียง นับว่าเป็นสื่อสารมวลชนที่มีบทบาทและอิทธิพล ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นเครื่องมือสื่อสารประชาสัมพันธ์ ที่มีความใกล้ชิดและผูกพันกับประชาชนคนฟังมาก สามารถเข้าถึงจิตใจของกลุ่มผู้ฟังได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะกลุ่มคนฟังนั้น อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ จะอยู่ในสถานที่เจริญหรือไม่เจริญ เช่น ในเมือง

^๖ อัง.ฉก. (ไทย) ๑๔/๑๙๘/๓๓๘.

^๗ นวม สงวนทรัพย์, พระเจ้าอโศกมหาราช, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๙๘.

และชนบท เป็นต้น นอกจากนี้ วิทยุยังทำให้คนฟัง คล้อยตามและถ่ายทอดข่าวสารสาระน่ารู้ หรือ รายการเพลงต่างๆ ไปซบกล่อมคนฟังถึงบ้านได้ ซึ่ง ผู้ฟังจะได้ประโยชน์ เกิดปัญญาและมีความรอบรู้ ตลอดจนความสุขในการรับฟังวิทยุ นั้น สามารถซบ กล่อมให้คลายเครียดได้ วิทยุเป็นเครื่องมือสื่อสาร อันเก่าแก่ ที่ทรงประสิทธิภาพและมีประวัติความ เป็นมาที่ยาวนานซึ่งทั่วโลกให้การยอมรับ และใช้ สื่อสารประชาสัมพันธ์ถึงกันและกันได้ ในสถานการณ์ บ้านเมืองปกติหรืออยู่ในภาวะสงคราม หรือเกิด การปฏิวัติรัฐประหาร วิทยุกระจายเสียงก็ช่วยเป็น สื่อกลางสร้างความเข้าใจต่อประชาชน ให้หันมาสน ับสนุนในภารกิจของรัฐบาลให้ประสบความสำเร็จ ได้ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ชัดในสังคมว่าสื่อวิทยุ นั้นมี อิทธิพลต่อประชาชนมากน้อยอย่างไร^๔

นอกจากนี้ วิทยุกระจายเสียง ก็ยังต้องทำ หน้าที่ในการเสนอข่าวสารข้อมูลที่หลากหลาย โดย ผ่านสื่อคำพูดซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพไม่แพ้สื่อประ เภทอื่นๆ ในกระบวนการสื่อสารออกอากาศทาง วิทยุ นั้น บุคลากรที่ถือว่ามีความสำคัญในองค์กร หรือหน่วยงานนี้ คือ โฆษกนักจัดรายการวิทยุ ที่เป็นตัวแทนของสถานีวิทยุ เพราะโฆษกนักจัด รายการ มีความใกล้ชิดและผูกพันกับประชาชน ดั่งนั้น การใช้วาจาหรือการใช้คำพูด จึงมีความ จำเป็นและสำคัญยิ่งในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ทางวิทยุนี้ เพราะในปัจจุบันนี้ ผู้ดำเนินรายการ หรือ โฆษกนักจัดรายการวิทยุบางสถานี ใช้การ

สื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ไม่ถูกต้อง เป็นมิถวาจา หรือ วาจิจริต สภาพปัญหา คือ (๑) การโฆษณา เกินความเป็นจริง (๒) การใช้คำพูดที่อาจก่อให้เกิด ความแตกแยก (๓) การใช้คำพูดไม่สุภาพมุ่งมวนล ชาติความไพเราะ (๔) การใช้คำพูดที่ไม่มีกรอบและ ไม่ถูกต้องจรรยาบรรณ (๕) รูปแบบรายการที่ไม่มี สารประโยชน์ต่อผู้ฟังทำให้การสื่อสารนั้นมีปัญหา ไม่สมบูรณ์และขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สำหรับจังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดหนึ่งในภาค อีสาน หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสถานีวิทยุ หลักรวม ๕ สถานี คือ (๑) สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย (๒) สถานีวิทยุกระจายเสียงองค์การ สื่อสารมวลชน (๓) สถานีวิทยุมหาวิทยาลัย มหาสารคาม (๔) สถานีวิทยุกรมการรักษาดินแดน (๕) สถานีวิทยุทหารอากาศ รวมทั้งสถานีวิทยุ กระจายเสียงของเอกชน (ชุมชน) จำนวน ๖๕ สถานี^๕ และโฆษกนักจัดรายการวิทยุก็มีมากเช่น เดียวกัน

ผู้วิจัยในฐานะเป็นโฆษกนักจัดรายการ วิทยุ ทำงานสื่อสารมวลชนทางวิทยุกระจายเสียง เห็นว่าการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของโฆษกวิทยุบาง คนหรือบางสถานีในจังหวัดมหาสารคามนั้น ยังมี อุปสรรคและปัญหา เพราะการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของโฆษกวิทยุโดยตรง หากโฆษกวิทยุ สื่อสารด้วยถ้อยคำที่ไม่ดีเป็นมิถวา จา คือ วาจาที่ผิดแล้ว ผู้ฟังก็จะไม่ได้รับประโยชน์

^๔ คำรงค์คีร์ ชัยสนิท, การประชาสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๖), หน้า ๘๔.

^๕ ข้อมูลสถานีวิทยุกระจายเสียง, สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดมหาสารคาม. แหล่งที่มา : <http://pr.prd.go.th/maharakham/main.php?filename=index> [๔ กันยายน ๒๕๕๘].

ในการฟังนั้น แต่หากสื่อสารด้วยถ้อยคำที่เป็นสัมมาวาจา คือ วาจาชอบ ประโยชน์ย่อมสำเร็จแก่ตนเองและคนอื่น การเป็นโฆษกวิทยุ หรือ นักสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงที่ดี มีคนเลื่อมใสศรัทธา มักจะเกิดจากความเป็นคนดี มีศีลธรรม คำพูดที่เป็นสัมมาวาจา ของนักจัดรายการวิทยุ จะต้องไม่พูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และไม่พูดเพื่อจ้อไร้สาระ^๖ หรือไม่ยอมรับในสิ่งที่พูดออกไป ก็จะทำให้คนอื่นขาดความเชื่อถือหมดศรัทธา และเมื่อผู้ฟังรู้สึกเช่นนั้นกับโฆษกวิทยุ ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานี ก็จะทำให้ขาดความเชื่อมั่นจากผู้ฟัง ดังนั้น มารยาทในการพูด คือ ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนพูดออกไป เมื่อมีการพูดผิดพลาดไป ต้องรู้จักยอมรับและขออภัย ก็จะช่วยรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พูดกับผู้รับฟังรายการ^๗ และอีกประการหนึ่ง ผู้จัดรายการต้องมีความเข้าใจในหลักธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

ฉะนั้น การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ดีจะต้องเป็นการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธ ซึ่งผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา จึงมุ่งศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโฆษกนักจัดรายการวิทยุและประชาชนผู้รับฟังรายการ พร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบนี้ให้สื่อสาร

มวลชนนำไปปฏิบัติในการดำเนินงานทางวิทยุกระจายเสียงต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ในจังหวัดมหาสารคาม
๒. เพื่อศึกษาการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธและพุทธวิธีการสื่อสาร
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธในการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ในจังหวัดมหาสารคาม

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ในจังหวัดมหาสารคาม” ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายดังนี้

ขอบเขตด้านเอกสาร

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยและภาษาบาลี คัมภีร์อรรถกถา จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย

^๖ ชุ.ม. (ไทย) ๒๑/๑๓/๖๖.

^๗ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขานิเทศศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตงานประชาสัมพันธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชน จำกัด, ๒๕๓๑) , หน้า ๑๕๐-๑๕๑.

ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ คัมภีร์อรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม ฉบับมหา มกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๕

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัย และปกรณ วิเสดต่างๆ เป็นการศึกษาเฉพาะรูปแบบการใช้พุทธ วิธีเพื่อการประชาสัมพันธ์เท่านั้น

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับหลัก และทฤษฎีการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ ตาม แนวคิดตะวันตกและการสื่อสารธรรมเพื่อประชาสัมพันธ์ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา รวมถึงศึกษาวิเคราะห์การ ใช้พุทธวิธีเพื่อการประชาสัมพันธ์ของนักจัดรายการ สถานีวิทยุในพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย การ เก็บข้อมูลภาคสนามมุ่งเน้นหาข้อมูลจากพื้นที่ ศึกษา ในจังหวัดมหาสารคามเป็นหลัก โดยเก็บ ข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง เช่น พระสงฆ์ ข้าราชการ ชาวบ้านเยาวชนนักเรียนนักศึกษา โดย ใช้วิธีการ คือ การสังเกต แบบมีส่วนร่วมการ สัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้างและ ไม่มีโครงสร้าง รวมทั้งการสนทนากลุ่ม และใช้ เครื่องมือในการวิจัย คือ กล้องถ่ายรูปเทปบันทึก เสียงแบบสัมภาษณ์แบบบันทึกข้อมูลโดยมุ่งเน้น การเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ผู้วิจัย ได้เลือกศึกษาชาวพุทธที่รับฟังสถานีวิทยุกระจาย เสียงในจังหวัดมหาสารคาม มี ๙ อำเภอ คือ ๑) อำเภอเมือง ๒) อำเภอนาโพธิ์ ๓) อำเภอแกลง ๔) โกสุม ๕) กันทรวิชัย ๖) อำเภอเชียงยืน

๗) อำเภอบรบือ ๘) อำเภอนาเชือก ๙) อำเภอ นาโดนโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ออกเป็น กลุ่มชาวพุทธ ชาย/หญิง ผู้รับฟังสถานี วิทยุกระจายเสียงจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๒๘ รูป/คนโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ออกเป็นกลุ่มชาวพุทธ ชาย/หญิง ผู้รับฟังสถานี วิทยุกระจายเสียง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๒๘ รูป/คน โดยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มพระสงฆ์ จำนวน ๗ รูป ๒) กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๗ คน ๓) กลุ่มชาวบ้าน (ชาวไร่-ชาวนา) จำนวน ๗ คน และ ๔) กลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา จำนวน ๗ คน การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อนำไปใช้เป็นฐาน ข้อมูลในการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนากับหลักการสื่อสารประชาสัมพันธ์และวิทยุ กระจายเสียง ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสื่อสารเชิง พุทธเพื่อประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจาย เสียงในจังหวัดมหาสารคาม พบข้อสรุปดังนี้

๑. สภาพปัญหา คือ ๑) โฆษกนักจัด รายการวิทยุบางคน หรือบางสถานี โฆษณา โอ้อวด เกินจริง ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เข้าข่ายเป็นมุสาวาท ๒) การใช้คำพูดที่อาจสร้างความแตกแยกไม่ประสานสามัคคี เข้าข่ายเป็นปิสุณ วาจา ๓) ใช้คำพูดที่ไม่สุภาพนมนวล เข้าข่ายเป็น ผรุสวาท ๔) ใช้คำพูดที่ไม่มีสาระ เพื่อเจ้อไม่มี ขอบเขต และรูปแบบรายการที่ไม่มีประโยชน์ต่อ ผู้ฟัง เข้าข่ายเป็นสัมผัมปลาปวาจา นอกจากนี้ยัง

ขาดประสบการณ์ไม่มีทักษะความชำนาญในการพูดและไม่ถูกหลักไวยากรณ์ภาษาไทย เพราะคำพูดนั้น ถือเป็นเครื่องมือที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องศึกษาเรียนรู้ หากคำพูดที่ออกมาดี คนฟังก็ได้ประโยชน์ แต่หากคำพูดที่ออกมาไม่ดี ไม่ถูกต้อง คนฟังก็เสียประโยชน์

๒. การสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธและพุทธวิธีการสื่อสาร ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยพบว่า การสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธและพุทธวิธีการสื่อสาร คือ การนำหลักธรรมและและรูปแบบการสื่อสารของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัมมาวาจา นี้มีความสำคัญต่อการจัดรายการวิทยุซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า โฆษก หรือ นักจัดรายการวิทยุ นั้น มีบทบาทและอิทธิพล ตลอดจนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนผู้ฟังรายการ จึงมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม สามารถพูดเพื่อโน้มน้าวใจประชาชนให้มีความรักความสามัคคีกันได้นักจัดรายการวิทยุต้องตระหนักและยึดมั่นในจรรยาบรรณของตน เหนือสิ่งอื่นใดนั้นการเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมจะสร้างความเชื่อถือจากผู้ฟังรายการ ทำให้การดำเนินรายการวิทยุ นั้นเป็นที่ยอมรับและศรัทธาจากประชาชนทั่วไป

๓. รูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธเป็นรูปแบบที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงสุดเช่น รูปแบบโฆษกวิทยุแนวพุทธที่ฟังประสงค์ รูปแบบรายการวิทยุแนวพุทธที่ฟังประสงค์ รูปแบบผู้ฟังรายการวิทยุแนวพุทธที่ฟังประสงค์ และรูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เป็นสัมมาวาจา เป็นต้น ดังนั้น

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ กับหลักการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของชาวตะวันตก เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธในการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโฆษกนักจัดรายการและต่อสถานีวิทยุ รวมถึงองค์กร หน่วยงาน ภาครัฐภาคเอกชนจะทำให้ประชาชนผู้ฟังรายการนั้นเกิดความศรัทธาเชื่อมั่น การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ดีจะต้องมีหลักสัมมาวาจา คือ ๑) เป็นคำจริง เรื่องจริง ๒) เป็นคำสุภาพ ๓) คำพูดก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและคนอื่น ๔) พูดไปด้วยจิตเมตตา มีความปรารถนาดีต่อคนอื่น ๕) พูดถูกกาลถูกเวลาให้มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์จะก่อให้เกิดผลดี ในหลักสัมมาวาจา ๕ ประการนี้ได้ครอบคลุมถึงเรื่อง การสื่อสารประชาสัมพันธ์ของมนุษย์ ทั้งการพูด การฟัง ความเชื่อ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานวิทยุกระจายเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สัมมาวาจายังส่งเสริมเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี และยังเสริมสร้างพัฒนาองค์กร หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะทำให้คนในสังคมมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีความเข้าใจกัน จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ (๑) ทำให้เป็นเครื่องมือผูกมิตรสัมพันธ์ (๒) ทำให้เป็นที่รักของเพื่อนร่วมงาน ผู้ฟังและคนทุกชั้น (๓) ทำให้มีเสน่ห์ในการพูดส่งเสริมให้มีบุคลิกที่ดีงาม (๔) ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม (๕) ทำให้สร้างสรรค์ความเจริญให้กับสังคม (๖) ทำให้ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะไม่ให้เกิด

ความแตกแยก

สรุปว่าสภาพปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงบางคลื่นในจังหวัดมหาสารคามนั้น ต้องแก้ไขปัญหาด้วยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและพุทธวิธีการสื่อสาร เพื่อใช้เป็นรูปแบบในการจัดรายการวิทยุ ก็จะทำให้การจัดรายการวิทยุนั้น ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนผู้ฟังรายการ และนำเอาหลักสัมมาวาจาของพระพุทธองค์ที่มีพระจริยาวัตรที่งดงาม ทั้งงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลางและงดงามในที่สุด เพราะว่าพระองค์ถือเป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนตราប់ถึงทุกวันนี้

๕. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคามนั้น เกิดจากโฆษกนักจัดรายการวิทยุบางสถานี ไม่มีความรู้ความสามารถขาดทักษะในการพูด ไม่มีประสบการณ์ในการจัดรายการ และไม่ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพวิทยุปัญหาดังกล่าว คือ ๑) การโฆษณาสินค้าโอ้อวดเกินจริงและมุ่งธุรกิจเกินควร ๒) การใช้คำพูดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกสามัคคี ๓) การใช้คำพูดไม่สุภาพนุ่มนวลขาดความไพเราะ ๔) การใช้คำพูดที่ไม่มีกรอบเพื่อจ้อและไม่ถูกอักขรพยางค์ ๕) รูปแบบรายการที่ไม่มีสารประโยชน์ต่อผู้ฟัง ขาดการสร้างสรรค์จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพบกับประชาชน และได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่กล่าวมานี้ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความประสงค์อยากให้นำหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ในการแก้ไขสภาพปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้เป็นรูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธ เช่น สัมมาวาจา ที่เป็นวาจาชอบ หรือ วาจาที่เป็นต้นแบบของพระพุทธเจ้า ที่ได้ทรงใช้สื่อสารธรรมมาตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ จะทำให้สภาพปัญหาดังกล่าว หดไปจากข้อมูลการศึกษานี้ประกอบไปด้วยเนื้อหาทางด้าน การสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแนวคิดตะวันตกและแนวคิดตามหลักพุทธวิธีการสื่อสาร ตลอดจนการค้นพบรูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่และข้อมูลทางภาคสนามผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ประชาชนผู้ฟังรายการ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม และการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธตามแนวทางพุทธวิธี ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบทางพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทราบทั้งหมด คือ ได้รับคำตอบที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ในกระบวนการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธตลอดถึงความสำคัญของผู้ส่งสาร ผู้รับสาร ตัวสาร ช่องทางการรับสารและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคามของผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยการอภิปรายผลสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เป็นมิถุนาวาจาของโฆษกนักจัดรายการวิทยุ คือ การโฆษณาโอ้อวดสรรพคุณสินค้าเกินจริงและมุ่งผลกำไรเกินควร คำพูดที่ไม่เหมาะสมไม่สุภาพนุ่ม

นวลชวนฟัง และคำพูดที่ไร้สาระโดยไม่ได้คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนผู้ฟังรายการ ทำให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูรัตนกิจจารักษ์ (มีคุณธรรม) เรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้กล่าวว่าการรับฟังรายการวิทยุมีปัญหา คือ โฆษณามากเกินควร มีการโฆษณาสรรพคุณสินค้าเกินความเป็นจริง มุ่งแต่ผลกำไร การใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมและพูดไร้สาระ ซึ่งเข้าข่ายเป็นมิจฉาววาจาหรือวจีทุจริต ซึ่งสอดคล้องกับพุทธทาสภิกขุ ที่ได้กล่าวว่าการอวดของมฺสาวาทนั้น คือ เรื่องไม่จริง, ตั้งใจกล่าวให้ผิดจากความเป็นจริง, พยายามกล่าวสำเร็จ, คนเข้าใจความและเชื่อตามสำเร็จ, การมีเจตนาที่จะให้ตนเองและพวกของตนได้ประโยชน์ หรือ ให้ศัตรูเสียประโยชน์ มฺสาวาทที่แท้ คือ การลักประโยชน์ของผู้อื่นด้วยวาจา ดังที่พุทธทาสภิกขุ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของวาจาต่างๆ ที่เป็นมิจฉาววาจาทำให้ทราบว่าการใช้คำพูดที่ไม่ดีไม่ถูกต้องทำให้คนอื่นได้รับความเสียหายและขาดความน่าเชื่อถือจากบุคคลอื่น จึงไม่ควรกล่าวคำพูดที่เป็นมิจฉาววาจา ดังนั้น ควรกล่าวแต่คำพูดที่เป็นสัมมาวาจาเท่านั้น

ส่วนที่ ๒ เป็นการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เป็นสัมมาวาจาของโฆษณกัจัดรายการวิทยุ คือ การพูดเรื่องจริง ไม่พูดโกหก การไม่พูดส่อเสียดยุ่งให้เขาแตกสามัคคีกัน การไม่พูดคำหยาบคาย หรือ คำประชดประชัน กระแทกแดกดัน ตลอดจนการไม่พูดไร้สาระ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ

ยุทธนา นรเชฏโฐ ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมใดๆทางวาจาจะต้องเป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ เป็นไปด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นสำคัญ ด้วยการละเว้นจากการพูดคำเท็จหรือโกหก การพูดคำหยาบ การพูดคำส่อเสียด การพูดใส่ร้าย การโจมตี การโจมตีด้วยข้อมูลที่ไม่เป็นจริง หรือปราศจากหลักฐานพยานที่ยังไม่ได้พิสูจน์ข้อเท็จจริง

หลักสัมมาวาจาของพระพุทธเจ้า นั้นได้ครอบคลุมถึงเรื่องการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของมนุษย์ ทั้งในด้านการรับรู้ การคิด การพูด การฟัง และการเชื่อ ซึ่งหลักการสื่อสารของพระองค์ทำให้เกิดประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากข้อเท็จจริง และเพื่อขัดเกลากิเลส นับได้ว่าเป็นหลักธรรมคำสอนที่จะช่วยส่งเสริมให้โฆษณกัจัดรายการวิทยุ นั้นมีจริยธรรม และจรรยาบรรณของนักจัดรายการให้รู้ชั่วรู้ดี รู้ผิดรู้ถูก มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ธนชกร กิรติเสถียรในงานวิจัยเรื่อง “การใช้วาจาเพื่อการสร้างสรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ที่กล่าวว่า คำสอนของพระศาสดา สามารถนำพาชีวิตของผู้ปฏิบัติตาม ให้เข้าถึงความสงบสุขได้ในสองระดับ กล่าวคือ การปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามต่อตนเอง ต่อญาติมิตร บริวาร และสังคม มีความเข้าใจที่ถูกต้อง รู้ว่าชีวิตคืออะไร ควรดำเนินชีวิตให้เป็นสุขอย่างไร และรู้วิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ได้โดยสันติวิธีตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม ถือว่ามีบทบาทและอิทธิพลต่อประชาชนผู้ฟังรายการ หากการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ออกมาดี คนฟังย่อมได้รับประโยชน์ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้องตามครรลองครองธรรมนั้น ต้องยึดหลักการสื่อสารสัมมาวาจา คือ วาจาชอบของพระพุทธเจ้าที่ทรงใช้ขับเคลื่อนวงล้อแห่งธรรมจักร ในการเผยแผ่พระศาสนาในสมัยพุทธกาล ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่มาแล้ว และเป็นที่ยอมรับกันว่า วาจา หรือคำพูดเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดของมนุษย์เพราะมนุษย์เราจะรักกันหรือเกลียดกันก็เพราะคำพูด คำพูดนั้น ย่อมสร้างมิตรและศัตรูได้ การมีคำพูดที่ดีมีสัมมาวาจา ย่อมทำให้เกิดความรักความเมตตาอาทรต่อกันและเข้าใจกัน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาจรรยา สุทธิญาณใน “พุทธวิธี” ได้กล่าวไว้ว่า การพูดนั้น ถือว่าเป็นศิลป์และเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง หากพูดคำจริง ก็น่าเชื่อถือ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีมิตรภาพต่อกัน คำพูดไม่ดี แม้เพียงคำเดียว ก็เหมือนดอกพินล์ที่คอยทิ่มแทงหัวใจ เพราะการพูดเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดที่มนุษย์ใช้สื่อสารถึงกัน ตั้งแต่เริ่มมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์ จนถึงยุคปัจจุบันและจะยังคงมีความสำคัญเรื่อยๆ จนกว่ามนุษย์จะสูญพันธุ์ไปจากโลกนี้ แม้ว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะก้าวไปไกลมากเพียงใด เครื่องมือสื่อสารจะทันสมัยแต่ก็เป็นเพียงเครื่องมือที่เป็นเพียงสัญลักษณ์เท่านั้น

ในงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม” นี้ เป็นงานสื่อสาร

แห่งความดีงาม ถูกต้องชอบธรรม เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการดำรงชีวิตตลอดจนการขัดเกลาพัฒนาจิตใจให้มีความสะอาดและดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวศิวาพร ศรีศักดิ์นันทน์เรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธทางสื่อออนไลน์ของสื่อมวลชนไทย” ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธคือการสื่อสารที่ต้องดีงาม ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และเป็นการพัฒนาทางจิตใจเพื่อส่งเสริมให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง เป็นกลางเหมาะสมและดีงาม

ผลวิจัยจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคามนั้น ต้องเป็นรูปแบบตามพุทธวิธีของพระพุทธเจ้า ที่พระองค์ได้ทรงวางไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสัมมาวาจา คือ การพูดคำจริง ก็จะทำให้ผู้ฟังมีความเชื่อถือในคำพูด การพูดคำอ่อนหวาน ก็จะทำให้ผู้ฟังเกิดความไพเราะ การพูดคำประกอบด้วยประโยชน์ ก็จะได้ประโยชน์ทั้งของตนเองและผู้ฟัง การพูดด้วยจิตเมตตา รักใคร่ ก็จะทำให้เป็นที่รักของผู้ฟัง และการพูดถูกกาลถูกสถานที่ และการใช้คำพูดที่ดี คำพูดจริง คำพูดสุภาพ คำพูดที่มีประโยชน์ พูดด้วยจิตเมตตา และถูกกาลเทศะ ผู้ฟังก็มีความพร้อมที่จะรับฟังก็จะเกิดเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ดังนั้น ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของโฆษกนักจัดรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดมหาสารคาม จึงควรรูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงพุทธมาใช้ในการดำเนินรายการวิทยุ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟังและสังคมส่วนรวม

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
การศึกษาในรูปแบบการสื่อสารเชิงพุทธ เพื่อประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงใน จังหวัดมหาสารคาม สามารถนำไปปฏิบัติในองค์กร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือนักสื่อสารมวลชนได้ จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
ควรศึกษาการใช้สัหมมาวาจาเพื่อการสื่อสารในสังคมไทยที่มีต่อประชาชน ควรศึกษาคุณค่าของการใช้หลักสัหมมาวาจา ในหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ และภาคเอกชน ควรศึกษาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ด้วยหลักสัหมมาวาจาที่เป็นโลกิยะ และสัหมมาวาจาที่เป็นโลกุตตระ เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนและพระพุทธศาสนา สืบไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. คัมภีร์อรรถกถาแปล. ชุด ๙๑ เล่ม ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท. การประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๖.

ธรรมโฆษ. รังสีธรรม. ธนบุรี : อมรการพิมพ์, ๒๕๑๓.

นวม สงวนทรัพย์. พระเจ้าอโศกมหาราช. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ปิ่น มุกกันต์. พุทธศาสน์ ภาค ๒. ธนบุรี : ป. พิศนาคะ การพิมพ์ และ ประยูร พิศนาคะ, ๒๕๐๗.

พุทธทาสภิกขุ. พุทธทาสลิขิตข้อธรรม. สุราษฎร์ธานี : สุธีรัตนมูลนิธิ, ๒๕๔๘.

พระราชาวงมณี (ประยูร ปรยุตโต). เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๐.

พระมหาจรรยาสุทธิญาณ. พุทธวิธี. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

ยุทธนา นรเชฏฐ์. พระพุทธศาสนากับการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

(๒) วิทยานิพนธ์/คุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

พระครูรัตนกิจจารักษ์ (มีคุณธรรม). “ประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ข้อมูลสถานีวิทยุกระจายเสียง. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดมหาสารคาม. แหล่งที่มา: <http://pr.prd.go.th/mahasarakham/main.php?filename=index> [กันยายน ๒๕๕๘].

(๔) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิอาจารย์ ดร., เจ้าคณะจังหวัดมหาสารคาม วัดมหาชัย ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๑ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ โสตาศรี, อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น, ๑ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายอำนาจ ระดาบุตร, ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดมหาสารคาม ถนนมหาชัยดำรง ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๑ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายณัทกฤษ อัครเมธิกุล, ผู้อำนวยการสถานีวิทยุชุมชนคนคนแวงนาง ตำบลแวงนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๑ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นางสาวอังศุมา ศิริประเสริฐศรี, นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๑ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นางสาวฐิติคุณานันท์ ภัทรนันทน์, นักประชาสัมพันธ์แผนไทย ร้านมาเดอสมุนไพโรบราณ ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๑ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นางสาวนภางาย ภัทรนันทน์, โรงเรียนสารคามพิทยาคม ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๑ กันยายน ๒๕๕๘.